

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для самостійної роботи, практичних занять
з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

(для студентів 3 курсу всіх форм навчання за напрямом підготовки
6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій»)

Харків
ХНАМГ
2012

Методичні вказівки для самостійної роботи, практичних занять з дисципліни «Економічна теорія» (для студентів 3 курсу всіх форм навчання за напрямом підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: С. І. Штефан. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 60с.

Укладач : С. І. Штефан

Рецензент: доц., к. е. н. І. А.Островський

Рекомендовано кафедрою економічної теорії, протокол № 1 від 3.09. 2010 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ТЕМИ ФІКСОВАНИХ ВИСТУПІВ, КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ.....	6
ЗМ 1. Економічний розвиток: рушійні сили та ступені	6
ЗМ 2. Мікроекономічний аспект розвитку економіки	12
ЗМ 3. Теоретичні основи макроекономіки	19
2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	28
3. ЗАДАЧІ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	38
4. МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	44
5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ДЛЯ СТУДЕН- ТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ).....	47
6. ГЛОСАРІЙ.....	48
7. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ.....	55
8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	58
Додаток 1.....	59

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Економічна теорія» є нормативною для підготовки підготовці бакалаврів за напрямом 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій». Основна мета викладання курсу «Економічна теорія» – засвоїти основні положення здійснення перетворень одних господарських форм на інші та набуті системних знань щодо напрямків змінних процесів, розуміння сучасних народно-господарських перетворень в Україні.

Для реалізації цієї мети пропонується перелік тем фіксованих виступів, контрольних запитань і завдань для самостійної роботи.

Методика викладання дисципліни «Економічна теорія» вимагає системного підходу до вивчення студентами кожної теми. Для цього передбачається, які питання (перш за все, принципові) необхідно висвітлити в лекціях, а які доцільно винести для обговорення на семінарах і реферативних повідомленнях.

Методика організації навчального процесу передбачає використання на семінарах модульно-рейтингового контролю економічних знань, який здійснюється шляхом проведення тестування студентів.

Засвоєння студентами економічних категорій і понять – необхідна передумова успішного вивчення інших теоретичних економічних дисциплін, формування економічного способу мислення.

Семінар як специфічна форма організації навчального процесу відкриває великі можливості для поглибленого вивчення конкретних тем навчальної дисципліни. Семінари сприяють розвитку навичок логічного мислення, навчають умінню вести наукові дискусії, обмінюватися думками щодо економічних питань зі співрозмовниками.

Підготовка рефератів передбачає різні форми роботи з конспектом лекцій, підручниками, посібниками та додатковими джерелами.

Результати такої самостійної роботи студентів оцінюються окремо й ураховуються на екзамені.

Підготовка рефератів включає три стадії:

- 1) збирання необхідних матеріалів;

2) обробка та написання тексту;

3) виступ на семінарі з відповідями на запитання слухачів-студентів.

Самостійна робота студентів над курсом «Економічної теорії» – основний засіб засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від аудиторних занять. Перелік нових категорій і понять, як і контрольних запитань-завдань, допомагає студентам оптимально організувати самостійну роботу з вивчення економічної теорії.

Студенти заочної форми навчання обов'язково повинні виконати контрольну роботу. Номер контрольної роботи вибирається за останніми двома цифрами номера залікової книжки, якщо ж номер залікової книжки закінчується на 51 – 100, то потрібно відняти 50. Наприклад, залікова книжка № 1275 – 50, то тема роботи № 25.

Обсяг роботи складає 20 – 24 сторінок учнівського зошита або аркушів формату А4.

Необхідним є укладання плану роботи, який передбачає наявність вступу (визначається актуальність теми і структура роботи); основної частини: 2 – 3 питання, у якій викладається основний зміст теми; висновків (підбиваються підсумки роботи); списку використаних джерел. У кінці роботи студент повинен зазначити дату, коли робота подана на кафедру, і поставити особистий підпис.

Студент допускається до іспиту за умов виконання усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр. При цьому необхідно підкреслити, що відвідування усіх видів навчальних занять (крім консультацій) – обов'язкове.

1. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ТЕМИ ФІКСОВАНИХ ВИСТУПІВ, КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

ЗМ 1. Економічний розвиток: рушійні сили та ступені

1.1. Вступ до економічної теорії

1. Предмет, методи і функції економічної теорії.
2. Економічні категорії і закони.
3. Характеристика етапів розвитку економічної теорії.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Економічні закони й економічні протиріччя.
2. Сутність методу поєднання логічного й історичного підходів у економічній теорії.
3. Аналіз основних функцій економічної теорії.
4. Розвиток економічної думки в сучасній Україні.
5. Економічні концепції монетаристів.
6. Теорії «економіки пропозиції» та «раціональних очікувань».
7. Неоінституціоналізм і його особливості.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Розкрийте роль економічної теорії в системі економічних наук.
2. Назвіть об'єкт, предмет та основну цільову функцію економічної теорії.
3. Якими загальнонауковими методами послуговується економічна теорія?
4. Дайте характеристику основних спеціальних методів економічної теорії.
5. Яка роль методу наукової абстракції в пізнанні соціально-економічних процесів?
6. Яке значення мають кількісні, зокрема, статистичні методи для вивчення економічної теорії?
7. Яка функціональна роль економічної теорії в розвитку людського суспільства?
8. Схарактеризуйте становлення економічної теорії.
9. Проаналізуйте основні аспекти класичної економічної школи.

10. У чому полягає сутність кейнсіанського напрямку економічної теорії?
11. Назвіть новітні напрямки світової економічної теорії. У чому полягає їхня сутність?
12. Зробіть порівняльний аналіз меркантилізму і класичної економічної теорії.
13. Назвіть спільні та відмінні риси класичної доктрини й неокласичної теорії.
14. У чому полягав внесок Дж. М. Кейнса у світову економічну думку?
15. Які особливості розвитку економічної теорії в незалежній Україні?

1.2 Соціально-економічна ефективність раціонального використання економічних ресурсів

1. Проблема обмеженості економічних ресурсів. Оптимальний вибір.
2. Аналіз кривої виробничих можливостей.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Проблема вирішення основного економічного протиріччя.
2. Характеристика економічних ресурсів.
3. Загальна характеристика ринку землі в Україні. Ціна землі.
4. Закон зростання альтернативних витрат.

Контрольні запитання і завдання для самопідготовки

1. Назвіть основні види економічних ресурсів.
2. Поясніть сутність основного економічного протиріччя.
3. Що означає обмеженість ресурсу?
4. Поясніть сутність закону зростання потреб.
5. У якій формі може отримати дохід власник кожного економічного ресурсу?
6. Що характеризує крива виробничих можливостей?
7. У чому полягає сутність закону зростання альтернативних витрат? Поясніть його дію.
8. Умови економічного зростання.
9. Чому в умовах економічної кризи не діє закон зростання альтернативних витрат?

1.3 Економічна система: поняття й основні типи. Власність та її роль в економічному розвитку суспільства

1. Періодизація суспільного розвитку.
2. Економічна система: сутність, типи, структурні елементи.
3. Власність як економічна категорія, її роль в економічній системі.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Економічна система суспільства.
2. Історична еволюція відносин власності.
3. Особливості розвитку відносин власності в Україні на сучасному етапі.
4. Конституція України про право власності.
5. Новітні тенденції розвитку відносин власності.
6. Характерні риси і особливості змішаної економіки.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Які існують підходи до періодизації історії соціально-економічного розвитку суспільства?
2. Поясніть переваги цивілізаційного підходу до періодизації економічної історії.
3. Назвіть основні інструменти регулювання економічних процесів.
4. У чому полягає сутність історичної еволюції відносин власності?
5. Яку структуру мають відносини власності? Який зв'язок між привласненням і відношенням власності?
6. Що таке домінуючий об'єкт власності і як він змінюється в загально цивілізаційному процесі?
7. Схарактеризуйте типи, форми й види власності.
8. Укажіть місце і роль державної власності в соціально орієнтованій ринковій економіці.
9. Чим зумовлені нові тенденції розвитку відносин власності?
10. Поясніть сутність «економічної системи»?
11. У чому полягає різниця між типом, формою й видом власності?

12. Що є системоутворюючим критерієм?
13. Розкрийте зміст і вкажіть на економічні переваги корпоративної форми власності.
14. Схарактеризуйте переваги й недоліки ринкової системи господарювання.
15. Проведіть порівняльний аналіз ринкової й адміністративно-командної економік.
16. У чому полягають переваги соціально орієнтованої ринкової економіки?

1.4 Особливості переходу від директивно-планової до ринкової економіки

1. Сутність та основні риси перехідних економічних систем.
2. Основні передумови та концепції переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки.
3. Особливості формування ринкових відносин в Україні.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Необхідність і характерні риси трансформаційної економіки.
2. Сутність стратегії розвитку як концепції основних потреб.
3. Характеристика основних концепцій стратегії розвитку країн третього світу.
4. Основні концепції трансформації адміністративно-командної економіки в ринкову.
5. Основні моделі переходу від соціалістичного розвитку економіки до основ ринкової демократії.
6. Особливості реформування української економіки на шляху переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Визначте сутність транзитивної економіки.
2. Назвіть риси перехідних економічних систем.
3. Які існують класифікації перехідних економік?

4. Схарактеризуйте особливості розвитку груп країн (згідно з класифікацією ООН).
5. Назвіть спільні риси країн, що розвиваються.
6. Схарактеризуйте особливості економічних програм країн, які переходять від соціалістичної системи до ринкової.
7. Визначте основні концепції трансформації адміністративно-командної економіки в ринкову.
8. Схарактеризуйте особливості транзитивної української економіки.
9. Назвіть основні форми міжнародної економічної діяльності.
10. Схарактеризуйте процес інтеграції української економіки у світовий ринок.
11. У чому пролягає сутність стратегії економічного зростання?

1.5 Фактори, процес і результати виробництва

1. Сутність, структура та фактори суспільного виробництва.
2. Ефективність виробництва та її економічні й соціальні показники.
3. Форми організації суспільного виробництва.
4. Товар і його властивості. Теорії вартості.
5. Гроші та їхні функції.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Ринкове господарство як невід'ємний компонент товарного виробництва.
2. Розвиток форм вартості та виникнення грошей.
3. Сучасні зміни у грошовому обігу.
4. Характеристика ринку грошей.
5. Аналіз ринку цінних паперів.
6. Ринкові форми і способи ринкової поведінки економічних суб'єктів.
7. Соціально-економічні показники ефективності виробництва.
8. Характерні риси й особливості сучасного ринку грошей.
9. Сутність грошової системи.

10. Методи кредитно-грошової політики.
11. Особливості грошової реформи в Україні.
12. Кредитно-грошова політика в Україні.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Схарактеризуйте процес суспільного виробництва.
2. Назвіть основні типи організації економіки.
3. Умови і причини існування товарного виробництва.
4. Назвіть категорії, які характеризують зміст і характер праці.
5. У чому полягає відмінність НТП від НТР?
6. Схарактеризуйте фактори виробництва.
7. Що відображає виробнича функція?
8. Визначте показники економічної й соціальної ефективності.
9. Сформулюйте основні економічні закони.
10. Що таке проста і складна праця?
11. Схарактеризуйте властивості товару.
12. Як впливають на величину вартості товару продуктивність та інтенсивність праці?
13. Проаналізуйте відмінності простого й розвиненого товарного виробництва.
14. У чому виявляється двоїстий характер праці?
15. Чому система товарного виробництва є прогресивнішою системою господарювання?
16. Навіть основні теорії вартості товару.
17. Проаналізуйте форми вартості товару.
18. Які функції виконують гроші?
19. Із яких видів складається попит на гроші?
20. Який із масивів пропозиції грошей є найліквіднішим?
21. Як установлюється масштаб цін?
22. Як формується попит на гроші?
23. У чому полягає сутність грошового обігу?

1. 6 Економічні потреби, їхня сутність і класифікація

1. Економічні потреби суспільства, їх сутність і структура.
2. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Аналіз підходів до класифікації потреб.
2. Розвиток економічних потреб на сучасному етапі цивілізації.
3. Класифікація економічних інтересів.
4. Проблема реалізації економічних інтересів в умовах ринкової економіки.
5. Ієрархія інтересів в умовах планової економіки.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Подайте визначення і класифікацію економічних потреб.
2. Покажіть взаємозв'язок економічних і соціальних потреб.
3. Визначте основні напрямки впливу потреб на виробництво.
4. У чому полягає взаємозв'язок потреб та інтересів?
5. Чому постає потреба узгодження економічних інтересів?
6. Схарактеризуйте інтереси основних економічних суб'єктів.
7. Назвіть механізми узгодження потреб стосовно типу економічної системи.

ЗМ 2. Мікроекономічний аспект розвитку економіки

2.1 Попит і пропозиція

1. Сутність, структура та функції ринку.
2. Попит: закон попиту, аналіз факторів, що на нього впливають.
3. Пропозиція: закон пропозиції, нецінові фактори.
4. Еластичність попиту та пропозиції.
5. Ринкова рівновага. Проблема її сталості.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Сутність та основні функції ринку.
2. Інфраструктура ринку.

3. Аналіз факторів, що впливають на ринковий попит і пропозицію.
4. Уплив нецінових факторів на еластичність попиту та пропозиції.
5. Еластичність попиту за ціною та сукупна виручка.
6. Ринкова рівновага. Сталість ринкової рівноваги.
7. Механізми відновлення ринкової рівноваги.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Поясніть сутність ринкових відносин.
2. Схарактеризуйте види ринків за різними критеріями.
3. Які функції виконує ринок? Проаналізуйте їх.
4. Як ринковий попит пов'язаний із суспільними потребами?
5. Розкрийте характер взаємозв'язку ринкової пропозиції та суспільного виробництва.
6. Чим відрізняються категорії «попит» і «величина попиту», «пропозиція» та «величина пропозиції»?
7. Поясніть різницю між індивідуальним і ринковим попитом.
8. Як впливають на попит нецінові фактори?
9. Наведіть класифікацію факторів ринкової пропозиції.
10. Чим зумовлена універсальність дії низки загальних факторів, що впливають як на ринковий попит, так і на ринкову пропозицію?
11. Яке значення має співвідношення ринкового попиту та ринкової пропозиції для формування мікроекономічних пропорцій?
12. Розкрийте значення поняття цінової еластичності для характеристики кількісної динаміки ринкового попиту та ринкової пропозиції.
13. Чим зумовлюється нахил і напрямок графічних кривих ринкового попиту та ринкової пропозиції?
14. Назвіть види і ступені еластичності попиту та пропозиції.
15. Визначте коефіцієнти еластичності попиту за ціною, за доходом і перехресною еластичністю.
16. Що означає ринкова рівновага?
17. Схарактеризуйте механізми відновлення ринкової рівноваги.

2.2 Взаємозв'язок потреб і споживання. Раціональний споживчий вибір та формування ринкового попиту

1. Домогосподарство як суб'єкт мікроекономіки.
2. Корисність блага. Споживчий вибір та обґрунтування закону попиту.
3. Рівновага споживача.
3. Кардиналістська (кількісна) теорія корисності.
4. Ординалістська (порядкова) теорія поведінки споживача.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Роль домогосподарств у ринковій економіці.
2. Суверенітет споживача та свобода вибору.
3. Особливості споживчого попиту.
4. Кардиналістська теорія корисності.
5. Ординалістська теорія корисності.
6. Теорія корисності споживача. Закони Госсена.
7. Обґрунтування закону попиту теорією корисності блага.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Які основні функції виконує домогосподарство в умовах ринку?
2. Назвіть форми доходів домогосподарств.
3. Розкрийте сутність і практичне значення концепції раціонального споживача.
4. У чому полягає значення бюджетного обмеження для домогосподарства та які його основні параметри?
5. Назвіть відмінності між кількісною та порядковою концепціями корисності.
6. Проаналізуйте, як зміна доходу може впливати на попит домогосподарства.
7. Сформулюйте правило максимізації корисності.
8. Визначте загальну та граничну корисність блага.
9. У чому полягає сутність суверенітету споживача і його свобода вибору?

10. Сформулюйте перший і другий закони Госсена.
11. У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?
12. Що характеризує зважена гранична корисність?
13. Поясніть, що характеризують крива й карта байдужості.
14. Назвіть властивості кривих байдужості.
15. Дайте аналіз рівняння доходу й бюджетної лінії.
16. Що означає оптимальний набір споживчих товарів?

2.3. Теорія фірми та ринкова пропозиція. Витрати виробництва і прибуток

1. Теорія фірми: сутність та основні положення.
2. Функція виробництва. Рівновага виробника.
3. Витрати виробництва та їхня класифікація.
4. Бухгалтерський та економічний підходи до визначення прибутку.
5. Ціна: сутність, види та функції.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Роль і функції підприємства в ринковій економіці.
2. Характеристика основних організаційних форм підприємств.
3. Функція виробництва з одним змінним фактором.
4. Виробнича функція з двома змінними факторами.
5. Витрати фірми: структура й динаміка.
6. Поняття загальної, середньої та граничної виручки фірми й особливості кривої попиту фірми.
7. Особливості ринкового ціноутворення.
8. Закони України про підприємство й розвиток підприємництва.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Назвіть основні риси підприємства.
2. Які організаційні форми підприємств існують в умовах ринку?
3. Схарактеризуйте основні види діяльності підприємств.

4. Що означає ефективність господарювання?
5. Поясніть виробничу функцію, її ізокванту й ізокосту. Побудуйте графіки.
6. Сформулюйте закон спадної віддачі.
7. Поясніть необхідність досягнення стану рівноваги виробника.
8. Визначте «витрати виробництва» і наведіть їхню класифікацію.
9. Схарактеризуйте альтернативні витрати за допомогою кривої виробничих можливостей.
10. Проаналізуйте витрати виробництва в короткостроковому періоді.
11. У чому полягає особливість витрат фірми в довгостроковому періоді?
12. Дайте визначення економічного й бухгалтерського прибутку фірми. Покажіть їхні відмінності.
13. Що таке нормальний прибуток?
14. Які показники використовують для оцінки прибутку фірми? Як вони розраховуються?
15. Поясніть особливість ринкового ціноутворення.
16. Назвіть загальні напрямки цінової стратегії.
17. Наведіть класифікацію цін.
18. Які функції виконує ціна?

2.4 Теорія ринкових структур. Ринок факторів виробництва й розподіл доходів

1. Ринкова структура: поняття, основні типи.
2. Загальні особливості ресурсних ринків.
3. Формування та класифікація доходів домогосподарств. Проблема нерівності в розподілі доходів.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Характеристика основних типів ринкових структур.
2. Особливості визначення оптимальних обсягів виробництва підприємства залежно від типу ринкової структури.

3. Організація бізнесу в Україні. Економічні та правові аспекти.
4. Необхідність і сутність антимонопольної державної політики. Антимонопольна політика в Україні.
5. Конкуренція й монополія в ринковій системі.
6. Переваги та недоліки досконалої конкуренції над монопольною організацією ринку.
7. Дохід у ринковій економіці. Формування й розподіл доходів.
8. Оцінка диференціації доходів і методика їхнього вимірювання.
9. Соціальна рівновага, соціальна справедливість і ефективність виробництва.
10. Утворення похідного попиту на факторних ринках.
11. Аналіз ринку робочої сили.
12. Ринок капіталу.
13. Характеристика ринку землі. Визначення ціни землі.
14. Доходи від власності. Рентні доходи.
15. Особливості ринку землі в Харківському регіоні.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Наведіть класифікацію основних ринкових структур.
2. У чому полягає принципова різниця між досконалою й недосконалою конкуренцією?
3. Які основні риси олігополії?
4. Які основні риси досконалої монополії?
5. Які основні риси монополістичної конкуренції?
6. Що означає нецінова конкуренція?
7. Чим визначається конкурентоспроможність підприємства?
8. Проведіть порівняльний аналіз конкуренції й монополії.
9. Назвіть переваги природної монополії.
10. Чому держава повинна провадити антимонопольну політику?
11. Поясніть, чому попит на ресурси є похідним попитом?
12. Назвіть фактори, які впливають на зміни в попиті на ресурс.
13. За яких умов використання ресурсів максимізується прибуток фірми?

14. У чому полягає сутність розподілу доходів?
15. Які існують форми розподілу доходів?
16. У чому полягає сутність мотиваційного механізму економічної діяльності?
17. Розкрийте сутність заробітної плати.
18. Що визначає розмір мінімальної заробітної плати?
19. Які існують форми й системи заробітної плати?
20. Які доходи може отримувати підприємець?
21. Дайте визначення позикового відсотка.
22. Які бувають доходи від власності?
23. Чому виникають рентні доходи?
24. Чому сімейні доходи найповніше характеризують рівень добробуту населення?
25. Схарактеризуйте лінію «дохід – споживання».
26. Визначте поняття «земельна рента».
27. Що таке абсолютна рента?
28. Наведіть формулу визначення ціни землі.
29. Які показники використовують для кількісної оцінки диференціації доходів домогосподарств?
30. Проаналізуйте криву Лоренца.
31. Як розраховується коефіцієнт Джині?
32. Яку роль у формуванні доходів виконують трансфери?

2.5. Мікроекономіка суспільного сектору

1. Зовнішні ефекти й зовнішні витрати.
2. Суспільні блага й ефективність.
3. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Цілі та функції суспільного сектора економіки.

2. Суспільні блага. Роль держави в ринковій економіці.
3. Загальна рівновага й економіка суспільного добробуту.
4. Теорема Коуза.
5. Вирішення проблеми забруднення навколишнього середовища.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Які функції в економічному житті виконує суспільний сектор?
2. Що зараховують до зовнішніх витрат?
3. У якому випадку виникають зовнішні ефекти?
4. Яку роль виконує держава в регулюванні ринкової економіки?
5. Покажіть вплив податків для регулювання обсягів суспільного виробництва.
6. Який вплив мають субсидії на виробництво економічних благ із позитивними зовнішніми ефектами?
7. У чому полягає сутність суспільних благ?
8. Проаналізуйте проблему раціонального вибору для підприємств суспільного сектора.
9. За яких умов досягається максимум суспільного добробуту?
10. Як оцінюється економічна ефективність суспільних проектів?
11. Назвіть основні положення теорії загальної рівноваги.
12. Обґрунтуйте актуальність політики економічного добробуту.
13. Проаналізуйте політику України з підвищення добробуту суспільства.
14. Яку роль відіграє комунальна власність у виробництві суспільних благ?

ЗМ 3. Теоретичні основи макроекономіки

3.1 Макроекономічний рівень господарювання. Основні макроекономічні показники

1. Особливості макроекономічного аналізу.
2. Характеристика Системи національних рахунків (СНР). Види ВВП.
3. Методика розрахунку основних макроекономічних показників у СНР.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Моделі макрорівноважної динаміки.
2. Переваги системи національних рахунків.
3. Характеристика і методика розрахунку макроекономічних показників.
4. Ефективність використання національного багатства.
5. Характеристика основних макроекономічних показників на сучасному етапі в Україні.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Що таке суспільне відтворення?
2. Які основні складові суспільного відтворення?
3. Наведіть визначення понять: ВВП, ВВП, ЧВП, НД, ОД, ЧЕД, кінцевий продукт, проміжний продукт. Покажіть взаємозв'язок між ними.
4. Як співвідносяться між собою: особистий дохід, який використовує населення, особисті заощадження, споживчі витрати населення, валові приватні інвестиції?
5. Поясніть що таке трансфертні платежі, назвіть їхні види.
6. Які податки належать до непрямих?
7. Зробіть порівняльний аналіз СБНХ і СНР.
8. Назвіть суб'єкти макроекономічного аналізу.
9. Схарактеризуйте основні переваги національного рахівництва у СНР.
10. Які існують види ВВП? На що вказує дефлятор?
11. Яке значення для макроекономічного аналізу має показник «національне багатство»?
12. Назвіть елементи, які входять до складу НБ.
13. Які існують методи розрахунку макроекономічних показників?
14. Проведіть розрахунок ВВП за допомогою дохідного методу.
15. Проведіть розрахунок ВВП за допомогою витратного методу.

3.2 Зайнятість, безробіття й інфляція

1. Циклічність ринкової економіки.
2. Проблема зайнятості. Безробіття, його види.
3. Сутність інфляції, її види. Вимірювання темпів інфляції.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Макроекономічна нестабільність і циклічність.
2. Зайнятість і ринок праці.
3. Зв'язок інфляції й безробіття, крива Філіпса.
4. Проблема зайнятості робочої сили та регулювання її в сучасних умовах.
5. Інфляція й антиінфляційна політика в Україні.
6. Інфляція та зайнятість населення.
7. Макроекономічна нестабільність і безробіття.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Що таке «економічний цикл»? Назвіть види економічних циклів.
2. Порівняйте матеріальну основу середніх і малих циклів, подайте висновки щодо специфіки кожного з них.
3. Яка структура економічного циклу?
4. Сутність і структура «довгих хвиль».
5. Яке значення має теорія довгих хвиль для економічної практики?
6. Що таке зайнятість населення?
7. Чим визначаються форми й види зайнятості?
8. Визначте сутність, функції та принципи функціонування ринку робочої сили.
9. Які фактори визначають динаміку пропозиції та попиту на робочу силу?
10. Сучасні світові тенденції розвитку ринку робочої сили Чим вони зумовлені?
11. У чому полягає особливість формування та функціонування ринку робочої сили в Україні?

12. Визначте сутність безробіття як соціально-економічного явища.
13. Які основні види безробіття?
14. Розрахуйте рівень безробіття й рівень зайнятості.
15. Чим відрізняється фактичний рівень безробіття від природного?
16. У чому полягає особливість сучасного стану безробіття в Україні?
17. Що таке система соціального захисту населення у сфері зайнятості?
18. У чому полягає сутність інфляції?
19. Які види інфляції бувають? Схарактеризуйте їх.
20. Чому інфляція є фактором макроекономічної нестабільності?
21. У чому полягає сутність антиінфляційної політики?
22. Назвіть засоби вимірювання інфляції.
23. Чим зумовлений взаємозв'язок інфляції та зайнятості населення?
24. Чому представники сучасних економічних шкіл критикують залежності моделі Філіпса?

3.3 Сукупний попит та його регулювання. Сукупна пропозиція та її динаміка

1. Сукупний попит та фактори, що на нього впливають.
2. Крива сукупної пропозиції. Вплив нецінових факторів на сукупну пропозицію.
3. Макроекономічна рівновага на різних фазах економічного циклу.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Сукупний попит та аналіз факторів, що на нього впливають.
2. Сукупна пропозиція та дія нецінових факторів.
3. Макроекономічна рівновага: реальний обсяг виробництва і рівень цін.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. У чому полягає особливість визначення категорій «сукупний попит» і «сукупна пропозиція»?

2. Як впливають нецінові фактори на сукупний попит?
3. Які нецінові фактори впливають на рівень цін?
4. Покажіть вплив нецінових факторів на сукупну пропозицію.
5. Чому крива сукупної пропозиції складається з трьох відрізків?
6. Що таке «макроекономічна рівновага»?
7. Характеризуйте динаміку рівноваги на різних відрізках кривої сукупної пропозиції.
8. Поясніть дію закону Сея.
9. У чому полягає принципова відмінність поглядів класичної школи й кейнсіанської на проблему ринкової рівноваги?
10. Чому для короткострокового періоду використовують кейнсіанську, а для довгострокового – класичну модель макроекономічної рівноваги?

3.4 Фіскальна політика. Бюджетний дефіцит і державний борг

1. Сутність та інструменти фіскальної політики держави. Види фіскальної політики.
2. Податки та їхня класифікація. Крива Лаффера.
3. Проблема бюджетного дефіциту. Сутність і види державного боргу.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Необхідність і сутність фіскальної політики.
2. Функції і класифікація податків.
3. Сутність податкової політики держави.
4. Особливості податкової політики України.
5. Структура й види державного бюджету.
6. Державний борг: сутність і види.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Структура державного бюджету.
2. У чому полягає сутність фіскальної політики?

3. Назвіть види фіскальної політики. Поясніть їх.
4. Обґрунтуйте принципи оптимального оподаткування.
5. Які економічні закономірності відображає «крива Лаффера»?
6. Які функції виконують податки?
7. Наведіть класифікацію податків.
8. У чому полягає сутність податкової політики держави?
9. Як за допомогою податково-бюджетної політики можна регулювати певні соціально-економічні процеси у країні?
10. Розкрийте сутність бюджетно-податкової політики в Україні.
11. Поясніть дію мультиплікатора податків і державних витрат.
12. Назвіть види державних бюджетів.
13. Схарактеризуйте сутність і види бюджетного сальдо.
14. Які існують способи покриття дефіциту державного бюджету?
15. Схарактеризуйте види державного боргу та їхні негативні наслідки.

3.5 Економічне зростання та його чинники

1. Економічне зростання: сутність і типи.
2. Фактори і джерела економічного зростання.
3. Показники економічного зростання.
4. Моделі економічного зростання.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

4. Економічне зростання – як стратегія економічної політики країни.
5. Типи економічного зростання.
6. Моделі економічного зростання.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Назвіть основні теорії економічного зростання.
2. Поясніть механізм державного регулювання економічного зростання.
3. Визначте категорії «економічне зростання» й «економічний розвиток».

4. Назвіть основні фактори економічного зростання.
5. Схарактеризуйте основні показники економічного зростання.
6. Назвіть типи економічного зростання й зробіть їхній порівняльний аналіз.
7. Охарактеризуйте основні джерела економічного зростання.
8. У чому полягає сутність неокласичної моделі економічного зростання?
9. Опишіть функцію Кобба-Дугласа та функцію Кобба-Дугласа-Тінбергена.
10. Поясніть сутність неокейнсіанської моделі економічного зростання.
11. Проаналізуйте модель економічного зростання Р. Солоу.
12. У чому полягає особливість стратегічних моделей економічного розвитку країн із транзитивною економікою?
13. Яке значення має економічне зростання?
14. Схарактеризуйте основні моделі динаміки соціально-економічного розвитку України.
15. Назвіть пріоритетні напрямки соціально-економічної політики сучасної України.
16. Проаналізуйте основні фактори економічного зростання в Україні.
17. Вирішення яких проблем забезпечить довгострокове економічне зростання в Україні?

3.6 Зовнішньоекономічні зв'язки

1. Сутність світового господарства, його структура та суперечності.
2. Глобалізація економіки.
3. Характеристика стратегічних і традиційних міжнародних економічних взаємозв'язків.
4. Проблеми інтеграції України у світове господарство.

Теми до фіксованих виступів на семінарських заняттях:

1. Сутність глобальних проблем сучасності.
2. Сутність і форми міжнародних економічних відносин.
3. Основні теорії зовнішньоекономічної діяльності.
4. Особливості зовнішньоекономічної політики в Україні.
5. Сучасні форми впливу та можливості розв'язання глобальних проблем людства.

Контрольні запитання та завдання для самопідготовки

1. Розкрийте основні складники поняття «світове господарство».
2. Схарактеризуйте три етапи розвитку світового господарства.
3. Які стадії розвитку пройшло світове господарство?
4. Проаналізуйте структуру світового господарства.
5. У чому полягає сутність зовнішньоекономічної політики держави?
6. Назвіть основні інструменти зовнішньоекономічної політики держави.
7. Назвіть основні характеристики й функції світової інфраструктури.
8. Основи функціонування світового господарства.
9. Розкрийте головні суперечності світового господарства.
10. У чому полягає сутність глобальних проблем сучасності?
11. Назвіть основні ознаки глобальних проблем.
12. Які сфери людської життєдіяльності охоплюють глобальні проблеми?
13. Яка роль загальнолюдських інтересів у розв'язанні глобальних проблем?
14. Які проблеми належать до глобальних проблем сучасності?
15. Поясніть необхідність міжнародної інтеграції.
16. У чому полягає сутність міжнародного поділу праці?
17. Назвіть об'єктивні основи розвитку світового господарства.
18. Розкрийте сутність міжнародних економічних відносин.
19. Проаналізуйте основні форми міжнародних економічних відносин.
20. Схарактеризуйте особливість регіональної економічної інтеграції.
21. Визначте платіжний баланс країни.

22. Схарактеризуйте стан платіжного балансу України.
23. Схарактеризуйте види сальдо платіжного балансу.
24. У чому полягає необхідність інтеграції України у світове господарство?
25. Схарактеризуйте ЄС.
26. Які умови до вступу до Світової Організації Торгівлі (СОТ)?
27. На яких підставах базується зовнішньоекономічна політика України.

2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

ЗМ 1. Економічний розвиток: рушійні сили та ступені

1. Специфіку функціонування національної економіки в цілому вивчає:

1) метоекономіка;	3) мікроекономіка;
2) мегаекономіка;	4) макроекономіка.

2. На думку Арістотеля, шляхи збагачення людей вивчає:

1) хрематистика;	3) економіка;
2) маркетинг;	4) менеджмент.

3. Який пункт є зайвим при визначенні продуктивних сил:

1) засоби праці;	3) засоби привласнення;
2) робоча сила;	4) умови праці.

4. Напівфабрикати є елементом:

1) умов праці;	3) предметів праці;
2) засобів праці;	4) робочої сили.

5. До специфічних належить закон:

1) пропозиції;	3) середнього прибутку і ціни виробництва;
2) економії часу;	4) зростання потреб.

6. Вивченням наявних фактів займається:

1) позитивна наука;	3) негативна наука;
2) нормативна наука;	4) наявна наука.

7. Шлях пізнання від загального до окремого дає метод:

1) синтезу;	3) аналізу;
2) дедукції;	4) індукції.

8. Уперше категорію «політична економія» запропонував:

1) Давид Рікардо;	3) Антуан де Монкреть'єн;
2) Карл Маркс;	4) Арістотель.

9. Єдність умов, засобів і предметів праці має назву:

1) виробничі відносини;	3) продуктивні сили;
2) засоби виробництва;	4) відносини власності.

10. Абсолютні показники стандартів життя людини мають назву:

- 1) економічна ефективність; 3) економічний ефект;
- 2) соціальна ефективність; 4) соціальний ефект.

11. Панування машин і механізмів у виробництві є ознакою:

- 1) постіндустріальної цивілізації; 3) аграрної цивілізації;
- 2) індустріальної цивілізації; 4) інформаційної цивілізації.

12. Із юридичної точки зору виробнича експлуатація об'єкта є:

- 1) трастом; 3) користуванням;
- 2) володінням; 4) розпорядженням.

13. Потребами, які відповідають світовому рівню, є:

- 1) дійсні; 3) платоспроможні;
- 2) світові; 4) абсолютні.

14. Природне багатство як частина національного багатства не включає:

- 1) природного поділу праці; 3) природних засобів життя;
- 2) природних засобів праці; 4) корисних копалин.

15. Сполучення видів діяльності при складному виробництві є:

- 1) спеціалізацією; 3) кооперацією;
- 2) комбінуванням; 4) концентрацією.

16. Повернення до державної власності приватизованих об'єктів є:

- 1) приватизацією; 3) націоналізацією;
- 2) денаціоналізацією; 4) реприватизацією.

17. Який тип економічних систем не існував історично:

- 1) змішана; 3) перехідна;
- 2) патріархальна; 4) складна.

18. Матеріалоємність є підсумком відношення:

- 1) обсягів виробництва до вартості сировини й матеріалів;
- 2) вартості сировини й матеріалів до обсягу виробництва;
- 3) вартості основних фондів до вартості сировини й матеріалів;
- 4) вартості сировини й матеріалів до вартості основних фондів.

19. За теорією факторів виробництва доходом власника капіталу є:

1) зарплата;	3) відсоток;
2) рента;	4) прибуток.

20. Натуральне господарство не спирається на:

1) внутрішнє споживання продукції;	3) безкоштовне привласнення;
2) розвинений поділ праці;	4) відірваність суб'єктів.

21. Витрати суспільнонеобхідної праці визначають величину:

1) вартості;	3) мінової вартості;
2) споживчої вартості;	4) конкретної вартості.

22. Яка назва форми вартості при обміні великої кількості продуктів на єдиний товарний становить еквівалент:

1) грошова;	3) загальна;
2) повна;	4) проста.

23. Механізмом існування певної економічної системи є:

1) ринкове господарство;	3) ринок;
2) ринкове середовище;	4) ринкова інфраструктура.

24. Необхідність обміну товарів, які еквівалентні за вартістю, описує закон:

1) економії робочого часу;	3) попиту;
2) вартості;	4) пропозиції.

25. Функція грошей при розриві в часі актів купівлі та продажу має назву:

1) засіб нагромадження;	3) засіб обігу;
2) засіб платежу;	4) міра вартості.

26. Який пункт є зайвим при визначенні шляхів переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки:

1) «великий стрибок»;	3) широка приватизація;
2) «шокова терапія»;	4) демократизація суспільного життя.

ЗМ 2. Мікроекономічний аспект розвитку економіки

1. Поведінку окремих економічних агентів вивчає:

1) макроекономіка;	3) мегаекономіка;
2) мікроекономіка;	4) метоекономіка.

2. Перевага величини пропозиції над величиною попиту називається:

1) дефіцитом;	3) перевиробництвом;
2) рівновагою;	4) недовиробництвом.

3. Залежність величини попиту на певний товар від ціни на інший товар вимірюється показником:

1) еластичності за доходом;	3) прямої еластичності;
2) перехресної еластичності;	4) супутньої еластичності.

4. Витрати, які не залежать від величини обсягу продукції, називаються:

1) постійними;	3) загальними;
2) економічними;	4) бухгалтерськими.

5. Валовий прибуток є підсумком:

1) складання виторгу й витрат;	3) відношення витрат до виторгу;
2) складання всіх витрат;	4) вирахування витрат із виторгу.

6. Капітал, який існує у вигляді цінних паперів, називається:

1) фіктивним;	3) змінним;
2) реальним;	4) постійним.

7. До первісних доходів не належить:

1) рента;	3) зарплата;
2) стипендія;	4) відсоток.

8. Кількість життєвих благ, яку отримує споживач, описується рівнем:

1) отриманих доходів;	3) номінальних доходів;
2) реальних доходів;	4) фактичних доходів.

9. Теорія загальної рівності в доходах має назву:

1) егалітарна;	3) оптимальна;
2) роулсіанська;	4) утилітарна.

10. Ринкова структура з малою кількістю продавців і безліччю покупців є:

1) поліполією;	3) олігополією;
2) монополією;	4) дуополією.

11. Нестійке монополістичне об'єднання без визначення домінуючого товару має назву:

1) конгломерат;	3) концерн;
2) синдикат;	4) трест.

12. Ринкова структура з єдиним покупцем і єдиним продавцем є:

1) монополією;	3) монопсонією;
2) двосторонньою монополією;	4) дуополією.

13. Продукт має корисність, якщо він:

- 1) відображає закон попиту;
- 2) є доступним за ціною для споживача;
- 3) потребує зростаючої кількості ресурсів для виробництва;
- 4) здатний задовольнити будь-яку потребу споживача.

14. Загальна корисність зростає тільки в разі, якщо гранична корисність:

1) зменшується;	3) є величиною позитивною;
2) збільшується;	4) збільшується повільними темпами.

15. Нахил бюджетної лінії відображає:

- 1) кількість одного блага, яку споживач згоден поміняти на таку ж кількість іншого блага, щоб залишитися на тому ж рівні споживання;
- 2) межі можливого споживання двох благ за певних цін на них;
- 3) співвідношення цін двох благ;
- 4) підвищення граничної норми заміщення одного блага іншим.

16. Сутність першого закону Госсена полягає в тому, що у процесі споживання корисність кожної наступної одиниці блага:

1) спадає;	3) прагне до оптимуму;
2) зростає;	4) усе назване невірне.

17. Сутність другого закону Госсена полягає в тому, що споживач для отримання максимальної корисності від споживання різних благ повинен :

- 1) урівноважувати загальні корисності від споживання кожного блага, ураховуючи їхні ціни;
- 2) споживати блага за мірою спадання корисності, ураховуючи ціни благ;
- 3) урівноважувати граничні корисності відносно цін усіх спожитих благ;
- 4) споживати спочатку найкорисніші та дешеві блага, поступово переходячи до більш дорогих і менш корисних.

18. Максимум задоволення потреби досягається, коли:

- 1) $MU = 0$;
- 2) MU мінімальна;
- 3) MU максимальна;
- 4) усе назване невірне.

19. Якщо дохід споживача зростає, то залежність «дохід-споживання» для неякісного товару має вигляд лінії:

- 1) із позитивним нахилом;
- 2) горизонтальної;
- 3) із негативним нахилом;
- 4) вертикальної.

20. Цінова еластичність попиту на товар вимірюється чутливістю величини попиту до змін:

- 1) ціни товару;
- 2) уподобань і переваг споживачів;
- 3) доходу споживача;
- 4) цін на інші товари.

21. Крива пропозиції фірми зсунулася таким чином, що пропозиція товару зменшилася, а виручка фірми збільшилась. Таке можливо, якщо:

- 1) пропозиція нееластична за ціною;
- 2) пропозиція еластична за ціною;
- 3) попит нееластичний за ціною;
- 4) попит еластичний за ціною.

22. Еластичність попиту за доходом залежить від:

- 1) ціни товару;
- 2) рівня грошового доходу споживача;
- 3) уподобань споживача;
- 4) пропозиції певного товару.

23. Якщо коефіцієнт перехресної еластичності попиту за ціною більше, ніж нуль, то товари є:

1) субститутами;	3) комплементарними;
2) незалежними;	4) нормальними.

24. При зростанні обсягів виробництва ізокванта буде пересуватися:

1) угору праворуч;	3) униз праворуч;
2) угору ліворуч;	4) униз ліворуч.

25. Постійні витрати фірми – це:

- 1) видатки на ресурси за цінами, які діяли на момент їхнього придбання;
- 2) мінімальні витрати виробництва будь якого обсягу продукції за найбільш сприятливих умов виробництва;
- 3) витрати, які має фірма навіть у тому випадку, коли продукція не виробляється;
- 4) неявні витрати;
- 5) жодна з відповідей не є вірною.

26. Перевага в місцезнаходженні земельних ділянок зумовлює отримання:

1) першої диференційної ренти;	3) абсолютної ренти;
2) другої диференційної ренти;	4) монопольної ренти.

ЗМ 3. Теоретичні основи макроекономіки

1. Який пункт є зайвим при визначенні видів суспільного відтворення:

1) складне;	3) звужене;
2) просте;	4) розширене.

2. Економічний прогрес, пов'язаний із непогіршенням соціально-економічного стану суспільства, має назву:

1) економічний розвиток;	3) сталий розвиток;
2) економічне зростання;	4) розширене відтворення.

3. Сума нових вартостей, створених резидентами всередині країни, є:

1) сукупним суспільним продуктом;	3) валовим національним продуктом;
2) валовим внутрішнім продуктом;	4) національним доходом.

4. Використання частини доходу для розвитку виробництва це:

1) споживання;	3) відтворення;
2) нагромадження;	4) заощадження.

5. Теорія “довгих хвиль” в економіці пов’язана з роботами:

1) Ф. Кене;	3) К. Маркса;
2) М. Туган-Барановського;	4) М. Кондратьєва.

6. Величина працездатного населення країни у працездатному віці оцінює:

1) трудовий потенціал;	3) трудові ресурси;
2) зайнятість;	4) рівень працездатності.

7. Штучне стимулювання інфляції це:

1) рефляція;	3) дезінфляція;
2) дефляція;	4) стагфляція.

8. Перевага доходів державного бюджету над видатками називається:

1) балансом;	3) профіцитом;
2) дефіцитом;	4) рентою.

9. Яку назву має організація країн-експортерів нафти?:

1) ОПЕК;	3) ООН;
2) ОБСЄ;	4) ОЧЕС.

10. Який пункт є зайвим при визначенні типів міжнародних економічних відносин:

1) традиційні;	3) синтезовані;
2) перехідні до стратегічних;	4) тактичні.

11. Більш інтенсивне використання ресурсів орієнтує на експорт згідно з:

1) теорією абсолютних переваг;	3) теорією меркантилізму;
2) теоремою Хекшера-Оліна;	4) теорією порівняльних переваг.

12. Статистичний документ, який відображає міжнародний рух коштів із урахуванням підсумків минулих років, називається:

1) платіжним балансом;	3) розрахунковим балансом;
2) торговельним балансом;	4) державним бюджетом.

13. До статей поточних операцій платіжного балансу не належить:

1) рух капіталів;	3) рух факторних доходів;
2) рух послуг;	4) рух товарів.

14. Інвестиції, які дають право контролю за діяльністю іноземного підприємства, є:

1) портфельними;	3) резервними;
2) прямими;	4) іноземними.

15. Стимулювання національного виробництва та експорту та стримування імпорту характерні для політики:

1) вільної торгівлі;	3) фритредерства;
2) націоналізму;	4) протекціонізму.

16. Спільне використання тарифних і нетарифних обмежень для третіх країн є ознакою:

1) митного союзу;	3) економічного союзу;
2) зони вільної торгівлі;	4) спільного ринку.

17. Членом яких міжнародних організацій наразі є Україна:

1) Європейський Союз;	3) Рада Європи;
2) НАТО;	4) СНД.

18. До непрямих податків належать:

1) прибутковий податок з фізичних осіб;	3) податок на прибуток;
2) акцизний збір;	4) пеня.

19. Узаємозв'язок безробіття та інфляції ілюструє:

1) крива байдужності;	3) крива Лоренца;
2) крива Лаффера;	4) крива Філіпса.

20. Перевага доходів державного бюджету над видатками це:

1) дефіцит;	3) профіцит;
2) надлишок;	4) компенсування.

21. За чинним законодавством банківська система України є:

1) дворівневою;	3) трирівневою;
2) чотирирівневою;	4) одnorівневою.

22. Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це:

- 1) сума всіх кінцевих товарів і послуг;
- 2) сума всіх реалізованих товарів;
- 3) сума всіх вироблених товарів і послуг;
- 4) сукупна ринкова вартість кінцевої продукції та послуг, вироблених резидентами країн за рік.

23. До складу ВВП, який обчислюється за методом доходів, належить:

- 1) змішаний дохід;
- 2) чистий експорт;
- 3) чисті неприбуткові податки;
- 4) валові внутрішні інвестиції.

24. Валовий національний дохід (ВНД) – це:

- 1) сума внутрішніх первинних доходів плюс внутрішні трансферти;
- 2) сума внутрішніх і зовнішніх первинних доходів;
- 3) сума внутрішніх первинних доходів;
- 4) сума всіх первинних доходів плюс чисті поточні зовнішні трансферти.

25. Із названого елементом особистого доходу є:

- 1) чисті відсотки;
- 2) соціальні зовнішні трансферти;
- 3) заощадження;
- 4) рента.

26. Дефлятор ВВП дорівнює відношенню:

- 1) реального ВВП до номінального;
- 2) номінального ВВП до ВНД;
- 3) номінального ВВП до реального;
- 4) реального ВВП до ВНД.

27. Особистий дохід – це:

- 1) сума заощаджень приватних осіб;
- 2) весь дохід, призначений на особисті споживчі витрати після сплати податків;
- 3) дохід, отриманий домашніми господарствами протягом певного року;
- 4) сума заощаджень приватних осіб.

28. Номінальний ВВП визначається за цінами:

- 1) попереднього року;
- 2) наступного року;
- 3) поточного року;
- 4) базового року.

29. Якщо людина звільнилася з роботи за власним бажанням, то виникає безробіття:

1) структурне;	3) фрикційне;
2) циклічне;	4) природне.

1. Економічне зростання – це:

- 1) еволюція економічної системи в цілому;
- 2) характер використання продуктивних сил суспільства;
- 3) приріст обсягу виробництва за рахунок збільшення продуктивності праці, капіталу й технічних нововведень;
- 4) зростання номінального ВВП.

3. ЗАДАЧІ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Подайте графічний і логічний аналізи кривої виробничих можливостей.

Завдання 2. Класифікуйте економічні потреби за наступними принципами:

- 1) за характером виникнення;
- 2) за способом задоволення;
- 3) за участю у відтворювальному процесі;
- 4) за суб'єктом проявлення;
- 5) за ступенем реалізації;
- 6) за порядком їхнього задоволення.

Задача 1. Вартість виробленої продукції складає 10000 грн, вартість основних фондів, за допомогою яких вона вироблена, – 2000 грн Розрахуйте величини показників фондівіддачі та фондомісткості.

Задача 2. Визначте показники: продуктивності праці (ПП), фондівіддачі (ФВ), фондомісткості (ФМ), фондоозброєності (ФО), матеріаломісткості (ММ), матеріалівіддачі (МВ), рентабельності (Р), якщо:

- обсяг реалізованої продукції (П)	- 1000 грн;
- вартість основних фондів (ОФ)	- 600 грн;

- вартість сировини й матеріалів (М) - 200 грн;
- собівартість продукції (СС) - 900 грн;
- кількість працівників (К) - 20 осіб.

Задача 3. Побудувати криву попиту, якщо залежність між ціною та величиною попиту наступна:

Ціна товару (грош. одиниць)	3	5	8	10	12
Обсяг попиту (одиниць товару)	25	20	16	10	5

Задача 4. Попит та пропозиція на ринку певного товару задані у вигляді функцій: $Q_d = 300 - p$; $Q_s = -60 + 8p$. Визначити аналітично та графічно точку рівноваги на цьому ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлено фіксовані ціни: а) $P_1 = 35$ гр. од.; б) $P_2 = 45$ гр. од.

Задача 5. Функція попиту має вигляд : $Q_d = 9 - p$. Функція пропозиції:

$Q_s = 2p - 6$. Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажів. Припустимо, що на цей товар введено потоварний податок, який сплачує виробник у розмірі 3 грошові одиниці. Визначити ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень і частка в них споживача й виробника.

Задача 6. Попит і пропозиція на ринку певного товару задані аналітично:

$Q_d = 7 - p$; $Q_s = p - 1$. Визначити рівноважну ціну й обсяг продажів. Припустимо, що за кожну вироблену одиницю товару виробник отримує з бюджету 2 грошові одиниці субсидій. Визначити ціни з субсидією та без, обсяг продажу, розмір субсидій.

Задача 7. Функція попиту має вигляд: $Q_d = 200 - 5P$, а функція пропозиції:

$Q_s = -10 + P$. Визначити ринкову рівновагу всіма можливими способами.

Задача 8. Визначити коефіцієнт еластичності за ціною, якщо за ціни 5 грошових одиниць попит становить 16 тис. одиниць продукції на рік, а за ціною 4 грошові одиниці – 18 тис. одиниць продукції на рік. Схарактеризуйте ступінь отриманої еластичності попиту. Яку цінову політику доцільно провадити виробникові?

Задача 9. Визначте і проаналізуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо функція попиту має вигляд: $Q_d = 4 + 3I$, а доходу – $I = 2$.

Задача 10. Припустимо, що дохід споживача становить 9 грн. Він купує два товари (А та В), ціни яких: $P_A = 1$ грн, $P_B = 2$ грн. У таблиці наведено дані про граничну корисність товарів А та В. Визначити рівноважний набір товарів А та В для споживача.

Одиниці товару (шт.)	МІ _А (ютілей)	МІ _В (ютілей)
1	18	34
2	16	30
3	14	28
4	12	26
5	10	24
6	8	20

Задача 11. Попит задано аналітично: $Q_d = 14 - 2p$, де Q_d – величина попиту; p – ціна товару. Визначити коефіцієнт еластичності попиту точковий за $P_1 = 5$ грн та дуговий, якщо $P_2 = 4$ грн.

Завдання 3. Побудуйте криві загальних, середніх і граничних витрат, покажіть дію закону спадної віддачі на них.

Завдання 4. Побудуйте виробничу функцію з двома змінними факторами.

Завдання 5. Проаналізуйте графічно й аналітично динаміку загального, середнього й граничного продуктів.

Задача 12. Заповніть таблицю:

Q (обсяг виробництва)	ТС (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	MC (граничні витрати)
0	50						
1	65						
2	75						
3	125						

Задача 13. У таблиці наведено дані про витрати виробництва в довгостроковому періоді.

Обсяг виробництва (шт.)	Витрати виробництва (грн)		
	Загальні	Середні	Граничні
0	0		
1	32		
2	58		
3	82		
4	140		
5	228		
6	352		

1) Визначити розмір довгострокових середніх і граничних витрат, данні занести до таблиці.

2) Побудувати криві довгострокових витрат.

3) За яким обсягом виробництва довгострокові витрати будуть мінімальними?

Задача 14. За даними таблиці визначити ринкову ціну, загальні, змінні та середні витрати. Визначити форму поведінки фірми (збільшити обсяг виробництва, скоротити обсяг виробництва, припинити виробництво).

P	Q	TR	TC	FC	VC	AC	AVC	MC
	1000	5000		1500			5.5	5.0

Задача 15. Розрахуйте величини середніх постійних, середніх змінних і середніх загальних витрат, якщо фізичний обсяг продукції склав 12 одиниць, а обсяг змінних і постійних витрат відповідно – 72 і 84 гривні.

Задача 16. До якої категорії витрат можна зарахувати наступні витрати:

- амортизаційні відрахування 4 тис. грн;
- видатки на сировину та матеріали 330 тис. грн;
- видатки на заробітну плату найманих працівників 100 тис. грн;
- видатки на обладнання 400 тис. грн;
- зарплата управлінського персоналу 50 тис. грн;
- орендна плата 12 тис. грн;
- транспортні видатки 28 тис. грн;
- страхові внески 10 тис. грн;

- видатки на рекламу 15 тис. грн.

Визначити величину витрат за категоріями.

Задача 17. Номінальна заробітна плата за рік підвищилася на 15 відсотків, ціни на товари та послуги за рік знизилися на 10 відсотків. Як зміниться реальна заробітна плата?

Задача 18. Визначити величину ВВП гіпотетичної економіки, якщо:

валовий випуск становить – 1000 од.

матеріальні втрати – 500 од.

непрямі податки – 200 од.

субсидії – 100 од.

Задача 19. Номінальний ВВП – 2 млрд. грн. Ціни за рік знизились на 10 %.

Визначити дефлятор ВВП та величину реального ВВП.

Задача 20. ЧНП гіпотетичної економіки становить 400 од., імпорт – 50 од., споживчі витрати – 250 од., державні витрати – 100 од., експорт – 40 од., амортизаційні відрахування – 10 од., чисті інвестиції – 60 од., непрямі податки – 30 од., особисті податки – 20 од., валовий прибуток – 200 од., податки на прибуток – 60 од., чистий прибуток – 120 од., трансфертні платежі – 50 од.

Визначити величини ВВП, НД, ОД, ДПСП.

Задача 21. Визначити рівень безробіття, рівень зайнятості, природний рівень безробіття, рівень повної зайнятості, якщо:

- населення країни – 10 млн. чоловік;
- непрацездатне населення та ті, що вибули з робочої сили, – 4 млн. чол.;
- фрикційно безробітні – 0,4 млн. чол.;
- структурно безробітні – 0,2 млн. чол.;
- циклічно безробітні – 0,2 млн. чол.

Задача 22. Дефлятор 2004 року (11) – 1,1. Дефлятор 2005 року (12) – 1,2.

Визначити середньорічний темп інфляції та кількість років, що знадобиться для збільшення інфляції вдвічі.

Задача 23. Реальний ВВП гіпотетичної економіки – 200 од.

Рівноважний ВВП – 300 од.

Гранична схильність до споживання (MPC) = 0,6.

Визначити величину інвестицій, що забезпечує рівноважний ВВП.

Задача 24. Грошова маса складає 2 млрд грн. Грошова одиниця у середньому робить 4 оберти ($V = 4$) за рік. Обсяг виробництва становить 500 млн од.

Визначити середню ціну, а також її зміну при зростанні грошової маси на 20 % та зниженні фізичного обсягу виробництва на 10 %.

Задача 25. Визначте величини грошових агрегатів M_0 , M_1 , M_2 , M_3 , L , якщо в обігу знаходяться наступні елементи:

- 1) строкові вклади великих розмірів – 350;
- 2) готівка – 200;
- 3) цінні державні короткострокові папери – 170;
- 4) поточні вклади – 200;
- 5) строкові вклади малих та середніх розмірів – 100.

Задача 26. ВВП гіпотетичної економіки становить 7500 грошових одиниць. Визначити величини ЧВП, НД, валових та чистих інвестицій, якщо споживчі витрати – 2300 гр. од., державні витрати склали – 1100 гр. од., чистий експорт – 105 гр. од., амортизація – 180 гр. од., імпорт – 85 гр. од., непрямі податки – 180 гр. од.

Якими є темпи зростання ВВП, якщо ВВП попереднього року становив 7000 грошових одиниць?

Задача 27. Номінальний ВВП – 2 млрд дол. Ціни зменшилися за рік на 10 %.

Визначити дефлятор і реальний ВВП.

Завдання 6. Проаналізуйте доходи й витрати бюджету України в минулому році. Які були пріоритетні напрями розвитку?

Завдання 7. Проаналізуйте ситуацію, яка склалася на ринку землі в Харківському регіоні. Які фактори впливають на формування ціни землі в регіоні? Схарактеризуйте основні елементи інфраструктури ринку землі.

Задача 28. Розрахуйте величини курсу гривні до американського долара за прямим і зворотним котируваннями, використовуючи принцип паритету купі-

вельної спроможності (ПКС), якщо стандартний набір споживчих благ у США коштує 1000 доларів, а в Україні – 7500 гривень.

Задача 29. Користуючись даними таблиці, розрахуйте реальний, номінальний ефективний і реальний ефективний курси гривні до американського долара за прямим котируванням за наступних даних:

Рік	e_n (номінальний курс за прямим котируванням)	$I_{\text{США}}$ (дефлятор у США)	$I_{\text{Укр}}$ (дефлятор в Україні)	W_i (частка долара США в розрахунках України)
2009	1 : 5	1,1	1,2	0,7
2010	1 : 4	1,0	2,0	0,7

4. МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми та методи контролю й оцінки знань:

- оцінювання роботи студента на практичних заняттях;
- поточне тестування за змістовими модулями;
- розв’язання задач;
- складання екзамену.

Оцінка знань студентів з дисципліни «Економічна теорія» здійснюється відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Система базується на проведенні поточного контролю. Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль.

Поточне оцінювання знань студентів провадиться на практичних заняттях і має на меті перевірити рівень підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об’єктами поточного контролю є: активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу, відвідування занять; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань

поточного контролю.

Рейтингова система оцінки знань студентів – частина нових технологій навчання, яка значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам, спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи.

Рейтингова система містить не тільки оцінку успішності навчання, а й активізує студентів на придбання заохочувальних балів, посилює соціально-психологічні стимули, ураховує несумлінність у навчанні за допомогою штрафних балів.

Одним із елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їхнього типу.

Тест-завдання закритої форми різняться за принципами побудови, відповідно, мають різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест-завдання використовують для перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі та передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу «так – ні»; «правильно – неправильно» тощо. Оцінюються в 1 бал.

Тест-завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь складніша, ніж відповідь типу «так-ні». Їх доцільно використовувати під час перевірки вмінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо. Оцінюються в 1 бал.

Тестові завдання на відповідність (на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, узаємозв'язків і термінології, позначень, методик тощо. Одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями «правильно – неправильно» використовуються в ситуаціях, коли відповіді або рішення можуть бути лише правильними або неправильними і є категоричними. Крім того, досить часто на

запропоновані запитання існує кілька правильних відповідей. У такому випадку вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо. Завдання цього типу містять основу, до якої здебільшого пропонують чотири пронумеровані відповіді. Така основа може подаватися у формі твердження, фрагмента тексту, ілюстрації тощо. Відповіді повинні бути лише правильними або тільки неправильними (на відміну від ТЗ із однією найбільш правильною відповіддю). Оцінюються в 5 балів.

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів і використовуються для моніторингу знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу становлять твердження з невідомою змінною. Одне вірно вставлене слово, позначення, показник тощо оцінюються в 1 бал.

Одним із завдань курсу «Економічна теорія» є формування у студентів навичок аналізувати реальні економічні процеси і приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних із їхньою майбутньою практичною діяльністю. Цьому сприяє розв'язання задач та економічний аналіз отриманих результатів. Оцінюється в 10 балів.

Умовою допуску до екзамену є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями. За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, які набрали в сумі за всіма змістовими модулями більше 30 % балів від загальної кількості за модулем (або більше 50% балів з поточного контролю за всіма змістовими модулями).

Іспит проводиться в письмовій формі за екзаменаційними білетами, що дає можливість здійснити оцінювання знань студента з усієї дисципліни «Економічна теорія».

Для підсумкового оцінювання знань використовують чотирьохбальну національну шкалу і стобальну шкалу оцінювання ECTS. Підсумок є сумою накопичених балів за поточними змістовими модулями і результатів іспиту. Оцінки

згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів перекладаються у відповідну систему оцінювання. Шкала перерахунку оцінок знань наведена.

Шкала перерахунку оцінок результатів навчання в різних системах оцінювання

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
більше 90 – 100 включно	Відмінно	A
більше 80 – 90 включно	Добре	B
більше 70 – 80 включно		C
більше 70 – 60 включно	Задовільно	D
більше 60 – 50 включно		E
більше 25 – 50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
Від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ)

1. Предмет, методи та функції економічної теорії.
2. Історія розвитку економічної теорії.
3. Проблема ефективного використання економічних ресурсів.
4. Сутність та основні типи економічних систем. Власність та її роль в економічному розвитку суспільства.
5. Економічні потреби й інтереси.
6. Характеристика товарного виробництва.
7. Гроші як економічна категорія. Функції грошей.
8. Сутність ринку, його функції й типи.
9. Економічна роль держави у ринковій економіці.
10. Ринковий попит і фактори, що на нього впливають.
11. Пропозиція: закон пропозиції, нецінові фактори.
12. Співвідношення попиту та пропозиції. Ринкове ціноутворення.

13. Загальна рівновага й економіка суспільного добробуту.
14. Домогосподарство як суб'єкт мікроекономіки. Рациональний споживчий вибір.
15. Теорія фірми. Витрати виробництва і прибуток.
16. Теорія ринкових структур. Конкуренція й монополія.
17. Ринки ресурсів.
18. Формування та класифікація доходів домогосподарств. Проблема нерівності в розподілі доходів.
19. Макроекономічний рівень господарювання. Система національних рахунків.
20. Інфляція: сутність, причини, типи.
21. Характеристика ринку праці. Безробіття: сутність, види та показники.
22. Сукупний попит і сукупна пропозиція та їх динаміка.
23. Циклічний характер розвитку ринкової економіки.
24. Фіскальна політика та її види.
25. Податки, їхня класифікація. Сутність податкової політики України.
26. Бюджетний дефіцит і державний борг.
27. Економічне зростання, його фактори та типи.
28. Сутність та основні форми міжнародних економічних відносин.

6. ГЛОСАРІЙ

Абстрактна праця – це сукупність зусиль людини на створення товару (витрати фізичної, інтелектуальної, психічної енергії).

Антициклічна політика – комплекс заходів, що проводяться державою, спрямованих на зменшення коливань в економіці, тобто на зниження глибини економічних криз, подовження фаз пожвавлення, підйому та скорочення фаз кризи і депресії.

Безпосередньо суспільна форма виробництва – форма організації господарства, заснована на суспільній власності на кошти й результати виробництва,

централізованому керуванні економікою, відсутності безпосередніх товарно-грошових відносин.

Безробіття – соціально-економічне явище, пов'язане з перевищенням пропозиції робочої сили над попитом на неї; стан незайнятості частини економічно активного населення.

Бюджетна лінія - це геометричне місце точок, що відображають всі комбінації двох товарів, доступні покупцеві з фіксованим грошовим доходом за даних цін.

Валовий внутрішній продукт (ВВП)– сукупна ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, створених на території певної країни протягом певного періоду (частіше за рік).

Виробництво – це вид діяльності людини, завдяки якій вона задовольняє свої потреби; це процес використання праці й капіталу разом з природними ресурсами й матеріалами задля створення необхідних продуктів і надання послуг.

Виробничі відносини – відносини між суб'єктами господарювання у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, послуг і доходів.

Виробнича функція – функція, що відображає залежність обсягів випуску продукції від кількості витрачених факторів виробництва. Вона може бути записана у вигляді формули: $Q = f(L, K, N, \dots, X_n)$.

Витрати виробництва – сукупність витрат, які сплачує виробник для забезпечення певного обсягу виробництва.

Власність як економічна категорія, характеризується системою об'єктивно зумовлених відносин між людьми щодо привласнення засобів і результатів виробництва.

Господарський механізм – сукупність форм і методів регулювання економічних процесів, а також узгодження інтересів і впорядкування дій економічних суб'єктів.

Грошовий обіг – рух грошей, який обслуговує купівлю-продаж товарів і нетоварні платежі. Виділяють готівковий і безготівковий грошовий обіг. До готівки належать монети, банкноти та казначейські білети. Безготівковими гро-

шими є чеки, векселі, платіжні доручення, банківські кредитні картки, державні цінні папери й інше.

Грошова маса – сукупність усіх готівкових і безготівкових грошових коштів у державі.

Гранична корисність (marginal utility - MU) - корисність, яку споживач отримує від додаткової одиниці блага.

Державний борг – це сума накопичених бюджетних дефіцитів, що поділяються на внутрішній і зовнішній борг.

Другий закон Госсена: щоб отримати максимум корисності від споживання певного набору благ за обмежений період часу, необхідно кожне з благ споживати в такій кількості, за якою гранична корисність споживаних благ буде однаковою. Якщо такої рівності немає, то за рахунок перерозділу часу, що відведений на споживання окремих благ, можна збільшити загальну корисність.

Загальна корисність (total utility - TU) - сума граничних корисностей певної кількості блага.

Закон вартості – виробництво й обмін товарів здійснюються на основі їхньої вартості, тобто відбувається обмін еквівалентів – товарів із однаковою вартістю.

Закон попиту – між ціною і величиною попиту на товар існує зворотний зв'язок за інших рівних умов.

Закон пропозиції – між ціною й величиною пропозиції існує прямий зв'язок за інших рівних умов.

Закон грошового обігу визначає кількість грошей, необхідних для обслуговування обігу товарів, як частку від ділення суми цін усіх товарів на число оборотів однієї грошової одиниці.

Загальний економічний закон зростання потреб: потреби, що безперервно зростають і розвиваються, викликають економічний і духовний прогрес людства, унаслідок чого з'являються нові потреби.

Зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка приносить дохід у грошовій або іншій формі.

Закон спадної граничної продуктивності: починаючи з певного моменту часу, приріст використання одного ресурсу за незмінного використання інших призводить до зменшення граничного продукту змінного фактору.

Економічна ефективність – досягнення максимальних обсягів виробництва за наявних ресурсів або мінімізація витрат на виробництво певного обсягу продукції.

Економічний інтерес – реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій, спрямованих на задоволення індивідуальних потреб; усвідомлене прагнення індивіда до задоволення потреби.

Економічне зростання – стійке розширення масштабів діяльності господарської системи, яке виявляється у збільшенні розмірів задіяної суспільної праці й виробленого продукту – товарів і послуг.

Економічні потреби – ставлення людей до економічних умов їхньої життєдіяльності, яке характеризується відчуттям нестачі певних товарів і послуг, бажанням володіти ними.

Економічна теорія – суспільна наука, що вивчає закони розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів, із метою задоволення безмежних потреб.

Економічна система – сукупність економічних відносин між суб'єктами господарювання, що діють в умовах обмежених ресурсів з метою максимально можливого задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

Економічний цикл (цикл ділової активності або бізнес-цикл) – регулярні спади та підйоми рівня ділової активності й обсягів виробництва, що постійно повторюються.

Еластичність попиту – відносна (процентна) зміна величини попиту при зміні іншого чинника (власної ціни, ціни супутнього товару, доходу тощо) на одиницю (один відсоток).

Еластичність пропозиції – відносна (процентна) зміна величини пропози-

ції при зміні іншого чинника, перш за все, власної ціни товару на один відсоток.

Ізокоста – лінія, усі точки якої відображають рівні за витратами комбінації факторів виробництва.

Ізокванта – крива, яка показує різні комбінації змінних ресурсів, що забезпечують однаковий випуск продукції.

Інфляція – стійке зростання рівня цін на товари та послуги (знецінення грошей, зниження їхньої купівельної спроможності), викликане диспропорціями в суспільному виробництві й порушенням законів грошового обігу.

Карта байдужості – сукупність кривих байдужості, які відповідають усім можливим рівням корисності для даного споживача.

Конкретна праця – сукупність конкретних професійних дій та операцій за допомогою конкретних засобів виробництва, спрямованих на виробництво товару, що має певні споживчі властивості, які дозволяють задовольняти конкретні потреби.

Корисність – здатність блага задовольняти потребу споживача.

Крива байдужості – лінія, усі точки якої складають різні комбінації двох благ, що мають однакову корисність для даного споживача й забезпечують задоволення потреб одного й того ж рівня споживання.

Крива виробничих можливостей (КВМ) – це безліч точок, що представляють різні комбінації одночасного виробництва двох альтернативних товарів при повному використанні обмежених ресурсів.

Закон зростання альтернативних (вмінених) витрат: кожна додаткова одиниця виробництва одного товару призводить до усе більш зменшуваного виробництва іншого товару.

Макроекономіка вивчає закономірності функціонування господарства в цілому, тобто на рівні національної економіки. Об'єктом її дослідження є валовий національний продукт, національний дохід, національне багатство, рівень життя населення, проблеми безробіття, інфляція та її причини, грошовий обіг, рух відсотка, податкова політика, кредитно-банківська система й ін.

Мезоекономіка вивчає окремі галузі й підсистеми національної економіки

(агропромисловий комплекс, військово-промисловий комплекс, торгово-промисловий комплекс, територіально-економічні комплекси, вільні економічні зони й ін.).

Мегаекономіка вивчає закономірності функціонування та розвитку світової економіки в цілому, тобто на глобально-планетарному рівні.

Мікроекономіка вивчає економічні процеси й поведінку економічних суб'єктів первинної ланки: домогосподарства, підприємства (фірми). Вона аналізує ціни окремих товарів, витрати на їхнє виробництво, прибуток, заробітну плату, попит і пропозицію на товари й ін.

Науково-технічний прогрес (НТП) – безперервний процес розвитку науки й техніки, технології, виробництва та споживання. Він може здійснюватися у двох формах: еволюційній (удосконалення техніки й технології на основі вже відомих наукових знань) і революційній (перехід на принципово нові наукові ідеї).

Науково-технічна революція (НТР) – якісний стрибок у розвитку знань і технологій, продуктивних сил на основі докорінних наукових зрушень.

Натуральне господарство – найпростіша форма організації виробництва, що домінує в докапіталістичних формаціях, за якої виробник виготовляє продукцію для свого власного споживання, а не для обміну.

Номінальний ВВП – обсяг виробництва продукції в поточних цінах.

Перший закон Госсена виражається у двох положеннях: 1) в одному безперервному акті споживання корисність наступної одиниці блага, що споживається, спадає; 2) при повторному акті споживання корисність кожної одиниці блага зменшується порівняно з її початковою корисністю.

Підприємництво, або підприємницька діяльність, – це особливий творчий вид діяльності людини з поєднання інших чинників виробництва з метою отримання прибутку.

Податки – обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб на користь державного бюджету на основі податкового законодавства країни.

Попит (D) – кількість товару, яку можуть і хочуть придбати покупці за різними цінами в певний проміжок часу.

Прибуток – різниця між виторгом від реалізації та собівартістю продукції. Прибуток є формою існування чистого доходу як різниці між вартістю й витратами виробництва або грошового вираження додаткового продукту.

Пропозиція (S) – кількість товару, яка надається для продажу на ринку за різними цінами в певний проміжок часу.

Реальний ВВП – обсяг виробництва в базових (фіксованих) цінах.

Рівновага споживача – це такий стан споживача, коли він на гроші, які має, купує оптимальний набір товарів і послуг, що приносять йому максимальну корисність.

Ринок – сукупність економічних відносин з приводу обміну факторами й результатами виробництва на основі широкого використання різноманітних форм власності, товарно-грошових і фінансово-кредитних механізмів.

Ринкова рівновага – ситуація на ринку, коли встановлюється така ціна на товар, за якої попит і пропозиція на нього рівні.

Ринкова структура – це основні характерні риси ринку, до яких належать кількість і розміри фірми, кількість покупців, характер продукції (однорідність або диференційність), легкість входу на ринок і виходу з нього, доступність інформації, тобто сукупність властивостей ринку.

Соціально-економічні відносини – сукупність відносин людини й людини у процесі здійснення господарської діяльності (відносини власності, розподілу доходів і багатства тощо).

Споживчий вибір – це визначення набору товарів та послуг, які можуть бути придбані на наявний дохід.

Суспільне виробництво – це процес створення матеріальних і нематеріальних благ для задоволення різноманітних потреб суспільства, відтворення самого життя людей, оскільки при цьому забезпечуються засоби їхнього існування, а також реалізація й розвиток здібностей.

Товар – це продукт праці, створений для обміну, який має дві властивості: власність і споживчу вартість.

Товарне виробництво – форма організації суспільного виробництва, за

якої продукти виробництва призначені для подальшого обміну на ринку.

Трансформаційна економіка – особливий стан еволюційного процесу суспільного розвитку в період зміни його соціально-економічних форм.

Фіскальна політика – це система заходів щодо маніпулювання податками й витратами державного бюджету.

Ціна – грошове вираження вартості товару.

Цивілізація – історично конкретний стан суспільства, який характеризується особливим способом праці, певною суспільно-виробничою технологією, відповідною матеріальною й духовною культурою. Цивілізація відображає органічну сукупність соціально-економічних і культурних характеристик суспільства, досягнутий рівень продуктивних сил, спосіб взаємодії людини і природи.

7. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Виникнення економічної теорії як науки та її становлення.
2. Предмет, структура та функції економічної теорії.
3. Принципи й методи пізнання соціально-економічних процесів.
4. Економічна система: поняття та характеристика основних її типів.
5. Сутність та основні риси перехідних економічних систем.
6. Власність і її роль в економічному розвитку суспільства. Типи, форми та види власності.
7. Економічні потреби, їхня сутність і класифікація. Закон зростання потреб.
8. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
9. Проблема обмеженості ресурсів та економічний вибір. Крива виробничих можливостей, її побудова й аналіз.
10. Виробництво як процес суспільної праці. Фактори виробництва.
11. Економічна та соціальна ефективність суспільного виробництва, їхні показники.
12. Форми організації суспільного виробництва. Виробнича функція.

13. Товар і його властивості. Теорії вартості.
14. Гроші та їхні функції. Характеристика ринку грошей.
15. Суспільні блага. Оптимізація суспільного вибору.
16. Мікроекономічний рівень господарювання. Суб'єкти мікроекономіки.
17. Взаємозв'язок потреб і споживання. Споживання – виробництво. Суверенітет споживача та свобода споживчого вибору.
18. Корисність блага, функція корисності.
19. Особливості поведінки споживача, споживчий вибір. Закони Госсена.
20. Визначення рівноваги споживача: кардиналістський та ординалістський підходи.
21. Крива байдужості та її властивості. Бюджетна лінія.
22. Попит: поняття, фактори, крива та закон.
23. Пропозиція як характеристика ринку (поняття, фактори, закон, крива).
24. Домогосподарства як постачальники ресурсів виробництва.
25. Узаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага: проблема сталості.
26. Еластичність попиту, її фактори, ступені та практичне значення.
27. Концепція еластичності пропозиції.
28. Коефіцієнти еластичності попиту (за ціною, доходом, перехресна), методика їхнього обчислення.
29. Короткострокові витрати виробництва, їхній економічний, аналітичний і графічний аналіз.
30. Зміст, види та функції ціни.
31. Витрати виробництва, їхня класифікація.
32. Економічний і бухгалтерський підходи до визначення прибутку.
33. Класифікація ринкових структур. Кількісні методи оцінки структури ринку.
34. Конкуренція й монополія.
35. Монополістична конкуренція й олігополія.
36. Загальні особливості ресурсних ринків.
37. Формування та класифікація доходів домогосподарств. Проблема нерівності в розподілі доходів.

38. Макроекономічний рівень господарювання. Макроекономічний кругообіг.
39. Система національних рахунків. Основні макроекономічні показники, методика їхнього обчислення.
40. Зайнятість: поняття, форми та показники.
41. Інфляція: її сутність, причини та типи.
42. Показники цінової динаміки. Соціально-економічні наслідки неконтрольованої інфляції.
43. Безробіття: сутність, види та показники.
44. Безробіття як фактор макроекономічної нестабільності. Економічні наслідки безробіття.
45. Сукупний попит (поняття, фактори, крива) і його регулювання.
46. Сукупна пропозиція (поняття, особливості кривої, фактори) та її динаміка.
47. Модель макроекономічної рівноваги „сукупний попит – сукупна пропозиція”.
48. Циклічний характер розвитку ринкової економіки. Економічний цикл і його фази.
49. Фіскальна політика та її види.
50. Податки, їхня класифікація. Сутність податкової політики держави.
51. Бюджетний дефіцит і державний борг.
52. Державний бюджет, його структура та типи.
53. Економічне зростання, його фактори й типи.
54. Роль держави в ринковій економіці, її економічні функції.
55. Зовнішньоекономічна політика держави, її типи.
56. Платіжний баланс країни, його структура.
57. Сутність світового господарства, його структура та суперечності.
58. Глобалізація економіки.
59. Сутність та основні форми міжнародних економічних відносин.
60. Проблема інтеграції України до світового господарства.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. - М.: Наука, 1994.
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка: Підручник. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик; За ред. В. Д. Базилевича. – 3-є вид. – К.: Знання, 2006.
3. Базилінська О. Я. Макроекономіка: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
4. Гальчинський А. С., Єщенко П. С. Основи економічної теорії. – К.: Вища школа, 1995.
5. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М.Чистов, А. Е. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К.: Вища школа, 2000.
6. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки. - К.: Вища школа, 2001.
7. Задоя А.А. Макроэкономика: Учебник. / А. А.Задоя, Ю.Е.Петруня. – К.: Знання, 2006.
8. Економічна теорія: політекономія / За ред. В. Д. Базилевича – К.: Вища школа, 2003.
9. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Г. Н.Климко та ін. – К.: Вища школа, 2002.
10. Основи економічної теорії: Підручник у 2-х книгах / За ред. Ю. В. Ніколенка. – К.: Либідь, 1998.
11. Основи економічної теорії: Підручник / За ред. А. А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001.
12. Політична економія: Навч. посібник / За ред. К. Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2005.
13. Конспект лекцій з дисципліни «Основи економічної теорії і економічна теорія» для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 0709 (6.080101) «Геодезія, картографія та землеустрій». Укл.: С. І. Штефан – Х. ХНАМГ, 2009.

Зразок оформлення титульного аркушу

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

ХНАМГ

Кафедра економічної теорії

Контрольна робота

з дисципліни **«Економічна теорія»**

Тема № 1. Предмет, методи і функції економічної теорії.

Виконав(ла):

студент(ка) заочного факультету

3 курсу, групи ГІС

Петренко Іван Миколайович

(залікова книжка № 22501)

Перевірила:

старший викладач кафедри

Штефан Світлана Іванівна

Харків
навчальний рік

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ШТЕФАН Світлана Іванівна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи, практичних занять

з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Укладач **ШТЕФАН** Світлана Іванівна

Відповідальний за випуск І. А. Островський

Редактор К. В. Дюкар

Комп'ютерне верстання О. А. Балашова

План 2010, поз. 328 М

Підп. до друку 04.10.2010
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60 x 84/16
Ум. друк. арк. 2,5
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011